

POŚLUGIWANIE ŚWIECKICH W KOŚCIELE

Kościół, podejmując zbawczą misję Chrystusa, pełni ją w świecie w duchu służby. Podobnie jak jego Głowa, Kościół jako Lud Boży staje się „sługą” zbawczych planów Boga, podjętych u początków dziejów ludzkości, oraz Ewangelii. W tym posługiwaniu, zarówno wewnętrznym — wobec swoich członków, jak i zewnętrznym — wobec świata, naśladuje on swego Założyciela i swoją Głowę, Jezusa Chrystusa, który sam o sobie mówił, iż „nie przyszedł, aby Mu służono, lecz aby służyć i dać swoje życie na okup za wielu” (Mt 20, 28) ¹.

Cały lud Boży uczestniczy w potrójnej funkcji Chrystusa: „wy zaś jesteście wybranym plemieniem, królewskim kapłaństwem, świętym narodem, ludem Bogu na własność przeznaczonym, abyście ogłaszali dzieła potęgi Tego, który was wezwał z ciemności do przedziwnego światła” (1 P 2, 9). Uczestnictwo to wynika z odrodzenia chrzcielnego i namaszczenia Duchem Świętym ². W „Eucharystii zaś znajduje spełnienie i pełne mocy oparcie” ³. Ponadto udział wiernych w urzędzie kapłańskim, prorockim i królewskim Chrystusa wywodzi się z przynależności do eklezjalnej wspólnoty; dlatego urząd ten „winien być przeżywany i realizowany *we* wspólnocie i *dla* wspólnoty” ⁴.

Uczestnictwo wiernych świeckich w kapłaństwie Chrystusa, który sam siebie wydał na krzyżu i „nieustannie ofiarowuje się w Eucharystii na chwałę Ojca” oraz dla zbawienia ludzi ⁵, polega na włączaniu się w zbawczy akt Zbawiciela i na ofiarowywaniu siebie samych oraz swego codziennego życia. „Wszystkie bowiem ich uczynki, modlitwy i apostołskie ich przedsięwzięcia, życie małżeńskie i rodzinne, codzienna praca, wypoczynek ducha i ciała, jeśli odbywają się w Duchu, a nawet utrapienia żywota, jeśli cierpliwie są znoszone, stają się duchowymi ofiarami miłymi Bogu przez Jezusa Chrystusa (por. 1 P 2, 5); ofiary te składane są z pobożnością Ojcu w eucharystycznym obrzędzie wraz z ofiarą Ciała

¹ Por. *Katechizm Kościoła Katolickiego*, Poznań 1994, 786.

² Por. KK 10.

³ *Christifideles laici*, 14.

⁴ Tamże.

⁵ Tamże.

Pańskiego. W ten sposób i ludzie świeccy, jako pobożnie działający wszędzie czciciele Boga, sam świat Jemu poświęcają” (KK 34).

Udział świeckich w urzędzie prorockim Chrystusa zobowiązuje ich i uprawnia do działalności apostołskiej w Kościele i w świecie, do posługiwania Ewangelią poprzez słowo i świadectwo życia. W posługiwaniu tym otrzymują oni uczestnictwo „zarówno w nadprzyrodzonym zmyśle wiary Kościoła, ...jak i w łasce słowa (por. Dz 2, 17-18; Ap 19, 10)”⁶.

W królewskiej funkcji Chrystusa wierni uczestniczą przede wszystkim przez dążenie do wewnętrznej wolności dzieci Bożych, „przez duchową walkę, ażeby pokonać w sobie królestwo grzechu (por. Rz 6, 12), a następnie przez dar z siebie, aby w miłości i sprawiedliwości służyć Jezusowi, który jest obecny we wszystkich braciach, a zwłaszcza w najmniejszych (por. Mt 25, 40)”⁷.

Posługiwanie wiernych świeckich, wynikające z uczestnictwa w potrójnym urzędzie Chrystusa, można podzielić na posługiwanie liturgiczne i posługiwanie pozaliturgiczne. Jedno i drugie winno być spełniane w duchu służby braterskiej i oddania Kościołowi, dla dobra wszystkich, w posłuszeństwie prawu naturalnemu i objawionemu, a zatem — w konsekwencji — w posłuszeństwie prawu kościelnemu i autorytatywnemu nauczaniu Urzędu Nauczycielskiego⁸.

1. Posługiwanie liturgiczne

Liturgia jest dziełem całego Kościoła, Głowy i jego członków⁹, wszystkich członków. Wierni świeccy mają zatem w jej sprawowaniu również swój udział. Ponieważ Kościół jest Ciałem Chrystusa, dlatego muszą w nim istnieć różnorodne funkcje i posługiwania. Każdy w ramach celebracji liturgicznej wypełnia tylko to, co należy do niego z racji otrzymanych święceń, posług albo zleconych czynności, gdyż — jak uczy św. Paweł — „nie wszystkie członki spełniają tę samą czynność” (Rz 12, 4)¹⁰. Różnorodność posługiwania liturgicznego wynika z hierarchicznej struktury Kościoła oraz jego natury. Podział czynności w celebracji jest zatem konieczny, gdyż tylko wtedy Kościół objawia się takim, jakim jest faktycznie.

Podział posług liturgicznych pomiędzy uczestników celebracji wynika nie tylko z konieczności praktycznej, z punktu widzenia

⁶ Tamże.

⁷ Tamże.

⁸ Por. *Katechizm*, 2039.

⁹ Por. KL 7, 26.

¹⁰ Por. *Katechizm*, 1142.

sprawnego jej przebiegu, lecz należy do istotnych cech Kościoła, dla którego liturgia jest czynnością najważniejszą, najbardziej świętą i najbardziej skuteczną¹¹. Przez zgromadzenie liturgiczne staje się on rzeczywistością widzialną, a wobec świata powszechnym sakramentem zbawienia¹². W ramach tego zgromadzenia każdy otrzymuje, w zależności „od stopnia święceń, urzędów i czynnego uczestnictwa” (KL 26), własne zadania, które wypełnia w duchu służby wobec Chrystusa, wspólnoty eklezjalnej oraz wobec poszczególnych „braci w wierze”.

Zgromadzenie liturgiczne objawia i urzeczywistnia Kościół, dlatego wszystkie posługi spełniane w jego ramach mają charakter eklezjalny¹³. Sama natura liturgii domaga się tego, aby w każdym jej sprawowaniu był rzeczywisty podział czynności i aby celebrans nie był jedynym „aktorem” całej celebracji. Nic nie stoi na przeszkodzie, aby przy ołtarzu było wielu różnych usługujących, pełniących określone funkcje liturgiczne. *Wprowadzenie ogólne do Mszału rzymskiego* podkreśla, iż „jeśli jest kilka osób, które mogą spełniać tę samą funkcję, wówczas nic nie stoi na przeszkodzie, by podzieliły one między sobą różne części tej funkcji. Na przykład jeden z diakonów może wykonywać części przeznaczone do śpiewu, drugi usługiwać przy ołtarzu; gdy jest kilka czytań, dobrze będzie rozdzielić je między kilku lektorów”¹⁴.

Pierwszym podmiotem liturgicznym jest zgromadzenie, wspólnota lokalna wiernych, zebrana wokół biskupa lub — w jego zastępstwie — prezbitera. Zgromadzenie to, jako najważniejszy i najbardziej czytelny znak Kościoła¹⁵, celebrowane misterium swego zbawienia. Wszyscy członkowie tego zgromadzenia pełnią wspólnie funkcje liturgiczne. Razem z celebransem, tworząc „społeczność świętą, lud nabyty przez Boga i królewskie kapłaństwo” — jak podkreśla *Wprowadzenie ogólne do Mszału* — całe zgromadzenie sprawuje liturgię i w jej ramach składa Bogu „w ofierze niepokalaną Hostię nie tylko przez ręce kapłana, ale razem z nim”¹⁶. Obowiązkiem wszystkich tworzących święte zgromadzenie jest okazywanie sobie wzajemnej miłości i budowanie wspólnoty, jednego ciała eklezjalnego. Dlatego wierni powinni wystrzegać się wszelkiego indywidualizmu i wyróżniania się¹⁷.

¹¹ Por. KL 7.

¹² Por. KK 48.

¹³ Por. S. Szczepaniec, *Ceremoniał posług liturgicznych*, Kraków 1987, 10.

¹⁴ WOMR 71.

¹⁵ Por. J. Grześkowiak, *Liturgia dziś*, Katowice 1982, 66-67.

¹⁶ WOMR 62.

¹⁷ Por. tamże.

Funkcje zgromadzenia, jako całości, realizuje się poprzez uczestnictwo słowne, odpowiednie postawy i czynności; jednocześnie stają się one wyrazem uczestnictwa „zewnątrznego i wewnętrznego” (KL 19), świadomego, czystego i owocnego¹⁸. Uczestnictwo słowne obejmuje odpowiedzi w dialogu z celebransem i innymi uczestnikami celebracji; udział w modlitwach, śpiewie wykonywanym przez całe zgromadzenie, w różnego rodzaju aklamacjach oraz aktywne wykorzystanie milczenia¹⁹.

To czynne uczestnictwo wiernych wyraża się przez zajmowanie odpowiednich postaw i wykonywanie określonych przez przepisy liturgiczne gestów. *Wprowadzenie ogólne do Mszału rzymskiego* wyraźnie określa, w jakich momentach celebracji liturgicznej ma miejsce postawa stojąca, siedząca i klęcząca²⁰. Niestety, w większości przypadków proboszczowie nie przywiązują do nich należytej wagi i nie dbają o ich ujednoczenie oraz prawidłowe stosowanie, a przecieź „jednakowa postawa ciała, którą powinni zachowywać wszyscy uczestnicy liturgii, jest znakiem wspólnoty i jedności zgromadzenia, wyraża bowiem, a zarazem wywiera wpływ na myśli i uczucia uczestników”²¹. Czynne uczestnictwo wiernych wyraża się również przez wykonywanie przez nich gestów, takich jak znak krzyża, złożenie rąk, bicie się w piersi, skłony głowy i ciała, przyklęknięcia²². Do czynności wiernych należy także składanie daru ofiarnego, udział w procesji z darami

¹⁸ Por. KL 11; „...całą akcję liturgiczną tak się pokieruje, by prowadziła wiernych do świadomego, czynnego i pełnego uczestnictwa obejmującego ciało i duszę, płonącego wiarą, nadzieją i miłością, uczestnictwa, którego pragnie Kościół, którego domaga się sama natura akcji liturgicznej i do którego lud chrześcijański na mocy chrztu jest uprawniony i zobowiązany” (WOMR 3).

¹⁹ „Celem wzmożenia czynnego uczestnictwa należy pobudzać wiernych do wykonywania aklamacji, odpowiedzi, psalmów, antyfon, pieśni, jak również czynności czy gestów, oraz przybierania właściwej postawy ciała” (KL 30); „Ponieważ odprawianie Mszy ma z natury charakter społeczny, dlatego wielka siła oddziaływania tkwi w dialogach między celebransem a zgromadzeniem wiernych oraz w aklamacjach; są one bowiem nie tylko zewnętrznymi znakami odprawiania, lecz także tworzą i podtrzymują łączność między kapłanem i ludem” (WOMR 14).

„Aklamacje i odpowiedzi wiernych na pozdrowienia i modlitwy kapłana stanowią ten stopień czynnego uczestnictwa, który winien być praktykowany przez zgromadzenie wiernych w każdej formie Mszy, aby jasno się wyrażała i rozwijała akcja całej wspólnoty” (WOMR 15).

²⁰ Zob. WOMR 21.

²¹ WOMR 20.

²² Szerzej na temat znaczenia poszczególnych postaw i gestów zob. R. Guardini, *Znaki święte*, Wrocław 1982; A. Durak, *O Mszy świętej dla ciebie*, Warszawa 1990; J. Smandzich, *Przystąpię do ołtarza Bożego*, Katowice 1982.

ofiarnymi, w procesji komunijnej oraz udział w innych czynnościach wynikających z określonej celebracji.

Szczególną rolę w zgromadzeniu pełni lektor²³, który niekiedy nazywany jest, w odróżnieniu od alumnów, ministrem słowa Bożego. Czytanie Słowa zajmowało bowiem w zgromadzeniu liturgicznym bardzo ważne miejsce od samego istnienia Kościoła. Konstytucja soborowa *Sacrosanctum concilium* za proklamację lektury biblijnej podczas liturgii czyni odpowiedzialnym przewodniczącego zgromadzenia, kiedy wspomina o dwóch stołach w kontekście Najświętszej Ofiary; o stole słowa Bożego i stole Eucharystii. Szafarzem jednego i drugiego stołu jest ordynowany celebrans²⁴. Nie znaczy to jednak, że posługę tę wykonuje on osobiście. Funkcja ta bardzo wcześnie została związana z ministrem hierarchicznym, wprowadzonym w urząd przez błogosławieństwo biskupa. Niektóre teksty do czytania, uważane za bardziej godne czci, są powierzane wyższym stopniom hierarchicznym. W tradycji rzymskiej czytanie Ewangelii zarezerwowane zostało diakonowi, a w razie jego braku — celebransowi. W przypadku braku lektorów ustanowionych, ich posługa może być powierzana innym laikom²⁵. Lektor podczas sprawowania Eucharystii spełnia własne zadania, przewidziane przez prawo liturgiczne. Oprócz czytań biblijnych „może on podawać intencje modlitwy powszechnej, a gdy nie ma psalterzysty, może także wykonywać psalm między czytaniem. Lektor ma własną funkcję w czasie sprawowania Eucharystii i powinien ją spełniać osobiście, choćby byli obecni duchowni wyższych stopni”²⁶. Druga Instruk-

²³ „Lektorami i akolitami w sensie dokumentu *Misteria quaedam* są ustanowieni w Polsce alumni, przygotowujący się w Seminariach Duchownych do kapłaństwa. Należy odróżnić od nich tych, którzy po odpowiednim przygotowaniu otrzymują upoważnienie do czytania słowa Bożego i pełnienia rozmaitych posług przy ołtarzu...”. Instrukcja Konferencji Episkopatu Polski z dnia 4 maja 1982. W artykule tym będzie zatem mowa o świeckich wypełniających funkcję lektora i nadzwyczajnego szafarza Eucharystii, zgodnie z wytycznymi Konferencji Episkopatu Polski. Przepis ten jednak stoi w jawnej sprzeczności z obowiązującym prawem ogólnokościelnym: „Mężczyźni świeccy, posiadający wiek i przymioty ustalone zarządzeniem Konferencji Episkopatu, mogą być na stałe przyjęci, przepisany obrzędem liturgicznym, do posługi lektora i akolity, udzielenie jednak tych posług nie daje im prawa do utrzymania czy wynagrodzenia ze strony Kościoła”. KPK, kan. 230 § 1; por. *Christifideles laici*, 23.

²⁴ Por. KL 48; 51; 56.

²⁵ „Wszystkie funkcje niższe od tych, które należą do diakona, mogą wykonywać także świeccy mężczyźni, choćby nie byli formalnie ustanowieni”. WOMR 70.

²⁶ WOMR 66. Następnie *Wprowadzenie* przedstawia szczegółowo posługiwanie lektora: „Jeżeli nie ma diakona w pochodzie do ołtarza, lektor

cja wykonawcza do KL przewiduje, że w pewnych wypadkach (celebrans niewidomy, słabo widzący lub chory) lektor może przeczytać także Ewangelię. W braku diakonów lektorowi powierza się również czytanie opisu Męki Pańskiej w Niedzielę Palmową i w Wielki Piątek.

Wszystkie czytania nieewangeliczne wykonuje zatem upoważniony lektor albo ministrant słowa Bożego. Funkcja ta może być powierzona czasowo i niekoniecznie przez jakąś celebrację liturgiczną, lecz np. przez ustne lub pisemne pozwolenie. Zgodnie z decyzją Konferencji Episkopatu Polski, posługa czytania Słowa Bożego w zgromadzeniu liturgicznym może być powierzana również kobietom²⁷. Podobną funkcję wypełnia psalterzysta, który poprzez śpiew psalmów proklamuje słowo Boże²⁸.

Celebrans nie powinien zastępować lektora lub psalmisty w wykonywaniu ich funkcji; może czynić to wyłącznie w braku odpowiednio do tego przygotowanych osób²⁹. Jest już chyba najwyższy czas po temu, aby w każdej parafii była odpowiednia liczba lektorów lub ministrantów słowa Bożego, którzy posługę swoją pełniliby na każdej celebracji Eucharystii, zwłaszcza w niedzielę. Od Soboru Watykańskiego II i wydania nowego Mszału minęło już wiele lat i trudno jest zrozumieć tych duszpasterzy, którzy do dziś „nie zdążyli” przygotować odpowiednich do tej funkcji kandydatów. Niestety, takich parafii w Polsce jest jeszcze wiele.

Miejscem proklamacji słowa Bożego jest ambona stała, a nie

może nieść księgę Ewangelii; w takim wypadku idzie przed kapłanem. Jeżeli nie niesie księgi, idzie z innymi ministrantami” (nr 148). „Po przyjściu do ołtarza i złożeniu należnego ukłonu, lektor podchodzi do ołtarza, składa na nim księgę Ewangelii i zajmuje miejsce w prezbiterium wśród innych ministrantów” (nr 149). „Lektor odczytuje na ambonie lekcje, które poprzedzają Ewangelię. Jeżeli nie ma psalterzysty, może wykonać psalm następujący po pierwszym czytaniu” (nr 150). „Jeżeli nie ma diakona, lektor może podawać intencje modlitwy powszechnej po wstępie wygłoszonym przez kapłana” (nr 151). „Jeżeli nie ma śpiewu na wejście i na Komunię, a wierni nie recytują antyfon podanych w mszale, lektor odczytuje je w odpowiednim czasie” (nr 152).

²⁷ Zob. *Instrukcja Episkopatu Polskiego dla duchowieństwa, w związku z wydaniem nowego Mszału ołtarzowego*, 1987 r., 23.

²⁸ „Zadaniem psalmisty jest śpiewać lub recytować psalm albo jakiś inny kantyk biblijny przypadający między czytaniem. Psalmista, aby mógł poprawnie spełniać swoją funkcję, powinien koniecznie posiadać sztukę wykonywania psalmodii i zdobyć umiejętność prawidłowej wymowy i dykcji”. WOMR 67.

²⁹ „Gdyby nie było lektora, sam kapłan, stojąc na ambonie, czyta wszystkie lekcje, i jeśli potrzeba, wykonuje także następujące po nich śpiewy”. WOMR 96.

„zwykły, przenośny pulpit” Albowiem „godność słowa Bożego wymaga, by w kościele było ono głoszone z miejsca, na którym w czasie liturgii słowa spontanicznie skupia się uwaga wiernych”³⁰. Z ambony czyta się wszystkie teksty biblijne, niezależnie od tego, czy czytającym jest ordynowany celebrans, lektor lub ministrant Słowa, czy jest to mężczyzna, czy też kobieta³¹.

W liturgii — jak naucza Sobór — „Bóg przemawia do swego ludu, Chrystus w dalszym ciągu głosi Ewangelię” (KL 33). Z tego faktu wynikają poważne zobowiązania zarówno dla czytających Słowo Boże, jak i słuchających. Słuchający ma obowiązek przyjąć proklamowane słowo, gdyż rodzi ono konsekwencje dla jego zbawienia. Błogosławieni są ci — mówi Jezus Chrystus — „którzy słuchają słowa Bożego i je zachowują” (Łk 11, 28). „Kto słucha słowa Mego i wierzy w Tego, który Mnie posłał, ma życie wieczne i nie idzie na sąd, lecz ze śmierci przeszedł do życia” (J 5, 24). Owocem słuchania słowa Bożego jest wiara i jej wzrost, pod warunkiem jednak, że zostanie ono odniesione do siebie i przyjęte. „Ażeby wierni słuchając natchionych czytań przejęli się żywą miłością Pisma św., konieczne jest, aby lektorzy, wykonujący tę posługę, nadawali się do niej i otrzymali staranne przygotowanie, chociażby nie byli formalnie ustanowieni”³². Lektor zatem najpierw sam musi tekst zrozumieć, w niego uwierzyć, przyjąć go, i dopiero wtedy przeczytać go tak, aby był w pełni zrozumiały przez zgromadzenie.

Konferencja Episkopatu Polski, obradująca w dniu 2 maja 1990 r., podjęła *Postanowienie* dotyczące możliwości ustanawiania przez Biskupów diecezjalnych nadzwyczajnych szafarzy Eucharystii³³. Według tego *Postanowienia*, biskup może powołać mężczyzn w wieku 35 do 65 lat (braci zakonnych od 30 roku życia), po odpowiednim przygotowaniu teologicznym i duchowym, na prośbę proboszcza, do wypełniania tej posługi na okres jednego roku, który może być następnie przedłużany. Nadzwyczajny szafarz Komunii świętej może, w zależności od potrzeb, wypełniać swoją służbę w ramach celebracji Mszy świętej albo poprzez zanoszenie Najświętszego Sakramentu chorem³⁴.

³⁰ WOMR 272.

³¹ „W wypadkach szczególnych funkcję lektora i psalterzysty może pełnić kobieta, wykonując czytania i śpiewy z miejsca głoszenia słowa Bożego”. Instrukcja Ep. Pol. dla duchowieństwa w związku z wydaniem nowego Mszału, 23.

³² WOMR 66.

³³ *Postanowienie Konferencji Episkopatu Polski odnośnie do nadzwyczajnego szafarza Komunii świętej*, WAW 72 (1990) 128-129.

³⁴ Por. tamże.

W ślad za tym *Postanowieniem* została zatwierdzona przez Konferencję Episkopatu Polski, na jej plenarnym posiedzeniu w dniach 21—22 czerwca 1991 r., *Instrukcja w sprawie formacji i sposobu wykonywania posługi nadzwyczajnego szafarza Komunii świętej*³⁵. Instrukcja ta zawiera trzy istotne części: 1) Formacja nadzwyczajnych szafarzy Komunii św.; 2) Posługa nadzwyczajnych szafarzy Komunii św. podczas Mszy św.; 3) Pomoc w zanoszeniu Komunii św. chorym.

W formacji nadzwyczajnych szafarzy pozostawia się dużą dowolność, według uznania i oceny Biskupa. Są podane tylko najbardziej istotne elementy tej formacji. „Nadzwyczajny szafarz Komunii św. powinien znać podstawowe prawdy katechizmowe oraz najważniejsze zagadnienia teologiczno-liturgiczne”³⁶. Formacja podstawowa ma miejsce przed wprowadzeniem w posługę, a jej czas nie jest z góry określony. Szafarze nadzwyczajni podlegają następnie dalszej formacji, formacji stałej na poziomie parafii i jednocześnie na poziomie diecezjalnym. Formacja ta ma na celu pogłębienie życia chrześcijańskiego, wpływającego z wiary, oraz zdynamizowanie ich apostołskiego zaangażowania się w życie wspólnot eklezjalnych³⁷.

W czasie Mszy świętej nadzwyczajny szafarz Eucharystii wypełnia swoją funkcję wtedy, gdy brakuje szafarzy zwyczajnych, albo gdy oni mają przeszkody, oraz gdy celebransowi udzielanie Komunii św. sprawia trudność ze względu na stan zdrowia lub podeszły wiek. Szafarze spełniający posługę od początku, w stroju liturgicznym (alba), uczestniczą w Eucharystii w prezbiterium. Do nich należy troska o naczynia liturgiczne i przygotowanie

³⁵ Została ona opublikowana m.in. w: WAW 74 (1992) 13-17.

³⁶ Według *Instrukcji*, podstawowa formacja obejmuje następujące zagadnienia: poprawna wizja liturgii i jej miejsca w życiu Kościoła powszechnego i lokalnego oraz w życiu osobistym; różne sposoby obecności Chrystusa w liturgii; teologia zgromadzenia liturgicznego i wynikający z niej podział funkcji, w tym, w sposób szczególny, uwypuklona rola szafarza nadzwyczajnego Eucharystii; teologia niedzieli; teologia i struktura celebracji Eucharystii; kult Eucharystii poza Mszą św. i warunki godnego przyjęcia Komunii św.; rola świeckich w Kościele; znaczenie pokuty i modlitwy w życiu chrześcijańskim oraz elementy Liturgii Godzin (nr 6 i 7).

³⁷ „Program stałej formacji powinien obejmować problematykę teologiczno-pastoralną. Pożyteczna będzie praktyczna wymiana doświadczeń, zwłaszcza co do Komunii św. chorych i związanych z nią odwiedzin domowych. Wskazywać należy również na inne możliwości pracy apostołskiej w parafii, m.in. praca w grupach młodzieżowych, pomoc w duszpasterstwie stanowym i zawodowym, pomoc w katechezie i przygotowaniu sakramentalnym przed I Komunią, bierzmowaniem i zawarciem małżeństwa, a także aktywna działalność w pracy charytatywnej lub w innych przedsięwzięciach duszpasterskich” (nr12).

ołtarza. Najpierw sami otrzymują Komunię świętą pod dwiema postaciami, a następnie pomagają w rozdzielaniu jej wiernym celebransowi, z którego rąk otrzymują puszkę z Najświętszym sakramentem. Tylko w wyjątkowych sytuacjach mogą przynieść na ołtarz Najświętszy Sakrament z tabernakulum i z powrotem go odnieść. Podobnie, jeśli chodzi o puryfikację naczyń liturgicznych, czynią to wyjątkowo³⁸. Puryfikują wtedy nie na ołtarzu, gdyż tylko celebrans (wyjątkowo) może puryfikować na boku ołtarza³⁹, lecz na kredensie⁴⁰. Z zasady nadzwyczajny szafarz Komunii św. nie powinien wypełniać innych funkcji liturgicznych. Wynika to z samej teologii zgromadzenia liturgicznego i z zasady podziału funkcji w ramach tego zgromadzenia, gdzie każdy wypełnia dokładnie to, co do niego należy.

W warunkach polskich istnieje rzeczywista potrzeba ustanawiania nadzwyczajnych szafarzy Eucharystii i wiele diecezji z tego prawa już skorzystało. Niejednokrotnie rozdzielanie Komunii świętej, zwłaszcza w niektóre święta, nadmiernie się przedłuża. Ponadto wielu ludzi, którzy nie mają żadnych przeszkód, nie przystępuje do Stołu Pańskiego. Wynika to z niewłaściwej formacji. W duszpasterstwie należy położyć więc nacisk na pełne uczestnictwo w Eucharystii — w Ofierze sakramentalnej i Uczcie paschalnej, gdyż tego domaga się sama natura sprawowanego misterium. Uczestniczy w Przymierzu ten, kto otrzymuje część ze składanej Ofiary Przymierza. Zbliżający się Kongres Eucharystyczny jest doskonałą okazją, aby ożywić uczestnictwo wierznych nie tylko w Ofierze Mszy św., ale także w Komunii a wtedy nadzwyczajni szafarze okażą się jeszcze bardziej nieodzowni.

Drugim zadaniem, niemniej ważnym, jest zanoszenie Komunii świętej chorym i niepełnosprawnym, tym, którzy nie są w stanie przybyć do świątyni, aby uczestniczyć w celebracji Eucharystii. To postanowienie Konferencji Episkopatu wychodzi naprzeciw wskazaniom duszpasterskim Kościoła, zawartym w *Obrzędzie Komunii chorych*: „Niech duszpasterze troszczą się, aby chorzy i wierni w podeszłym wieku, chociaż nie chorują ciężko, ani nie grozi im niebezpieczeństwo śmierci, mogli przyjmować Komunię św. często, a nawet, jeśli to możliwe, codziennie, zwłaszcza w okresie wielkanocnym”⁴¹. Nie wypełni się tego postulatu Kościoła bez ustanowienia wielu nadzwyczajnych szafarzy Eucharystii. Im większa jest parafia, tym z całą pewnością potrzeba

³⁸ Por. *Instrukcja*, 15, 17, 18.

³⁹ WOMR 120.

⁴⁰ WOMR 147, 206.

⁴¹ *Sakramenty Chorych. Obrzędy i duszpasterstwo*, Katowice 1978, nr 52.

ich więcej. Nie pomoże tu żadne tłumaczenie niektórych duszpasterzy, że chorzy mogą „wysłuchać” Mszy świętej przez radio. Owszem, takie uczestnictwo we Mszy radiowej może być pożyteczne dla formacji i życia duchowego tych, którzy nie mogą przyjść do świątyni parafialnej, ale nie jest to uczestnictwo sakramentalne. Wyrazem łączności z Eucharystią celebrowaną we wspólnocie parafialnej i pewnej formy partycypacji w życiu tejże wspólnoty będzie udzielona im Komunia święta, konsekrowana na Mszy niedzielnej.

Każdemu z szafarzy nadzwyczajnych mogłaby być powierzona określona liczba chorych (nie za duża), nad którymi, w imieniu Kościoła lokalnego, sprawowałiby pieczę duszpasterką. Na bieżąco informowałiby oni proboszcza o potrzebach duchowych swoich podopiecznych (np. o potrzebie spotkania z księdzem w sakramencie pokuty i pojednania). Wizyta duszpasterza rzeczywiście mogłaby się ograniczyć do jednego spotkania w miesiącu, jak ma to najczęściej miejsce w praktyce duszpasterskiej.

Wszyscy świeccy szafarze Eucharystii, mający zanieść Komunię św. do chorych, powinni uczestniczyć w pełni w głównej Mszy świętej parafialnej. Na jej zakończenie celebrans wręcza im Najświętszy Sakrament, konsekrowany na tej Mszy i przygotowany w odpowiednich naczyniach. Rozsyłając uroczyście szafarzy w imieniu wspólnoty parafialnej, może przekazać wszystkim chorym pozdrowienia⁴². W ten sposób zostanie wyrażona nie tylko troska Kościoła o chorych, ale jednocześnie będzie budowana więź społeczna lokalnej wspólnoty, która poprzez swoich przedstawicieli spełnia czyny miłości wobec potrzebujących. W modlitwie wiernych tejże Mszy św. należałoby uwzględnić tych wszystkich, do których zostanie zanieśiona Komunia św., aby budzić ich wrażliwość wobec słabych i potrzebujących, a jednocześnie by cała wspólnota okazała się podmiotem działalności duszpasterskiej wobec wszystkich swoich członków.

Prawidłowo ukształtowana liturgia wymaga jeszcze innych posług spełnianych zarówno w prezbiterium, jak i poza nim. Zazwyczaj w celebracjach liturgicznych nie ma ustanowionych akolitów; dlatego ich funkcje, oprócz funkcji nadzwyczajnego szafarza Eucharystii, można powierzać innym chłopcom, odpowiednio do tego przygotowanym. Posługę akolity podejmują zatem ministranci krzyża, księgi Mszału, światła, ołtarza, kadzidła i wody. We Mszy św., której przewodniczy biskup, posługę wy-

⁴² Por. *Instrukcja dotycząca nadzwyczajnych szafarzy*, 23.

pełniają ponadto ministranci mitry i pastorału⁴³. Niekiedy koniecznym może się okazać wprowadzenie posługi ceremoniarza, który czuwałby nad prawidłowym przebiegiem celebracji, zwłaszcza bardziej uroczystych⁴⁴. Wszyscy oni wypełniają swoją posługę wobec celebransa i ołtarza.

Wśród posług spełnianych poza prezbiterium, na pierwszym miejscu *Wprowadzenie ogólne do Mszału* wymienia komentatora, „który za pomocą objaśnień i pewnych pouczeń wprowadza wiernych w liturgię i przygotowuje ich do lepszego jej zrozumienia. Uwagi podawane przez komentatora powinny być starannie przygotowane, zwięzłe i jasne”⁴⁵. Funkcja komentatora powinna być wypełniana dyskretnie, tak aby nie odrywała uwagi wiernych od istotnych czynności liturgicznych. Wymaga ona odpowiedniego doświadczenia, znajomości teologii liturgii i formacji, dlatego może być powierzana raczej starszej młodzieży. Należy przy tym pamiętać, że za całość liturgii oraz za przekazywane w niej treści odpowiada ostatecznie celebrans.

Przepisy liturgiczne przewidują w ramach zgromadzenia liturgicznego służbę ładu. Ci, którzy ją wypełniają, wskazują wiernym miejsce w świątyni, czuwają nad porządkiem i skupieniem zgromadzenia (koniecznym może się to okazać w bardzo wielkich zgromadzeniach oraz w liturgii sprawowanej z dziećmi), dbają o właściwe ukształtowanie procesji z darami i procesji komunijnej⁴⁶. Na te dwie procesje należy położyć szczególny nacisk w kształtowaniu niedzielnej Eucharystii. „Chociaż wierni nie przynoszą już do liturgii własnego chleba i wina, jak to było dawniej, jednak obrzęd przynoszenia darów zachowuje swoją wymowę i duchowe znaczenie”⁴⁷. W procesji tej przynosi się także dary pieniężne na potrzeby kościoła i ubogich, które składa się poza ołtarzem⁴⁸. Paralelną do niej jest procesja komunijna, która wskazuje, iż Eucharystia stanowi prawdziwy pokarm pielgrzymującego ludu Bożego.

Celebracja liturgiczna domaga się, aby niekiedy pewne teksty śpiewane były wykonywane przez grupę wiernych, bardziej wyrobionych muzycznie. Dokumenty Kościoła wymieniają różne zespoły i osoby wykonujące samodzielnie śpiew liturgiczny, zwłaszcza w partiach trudniejszych. Do wypełniających posługę „mu-

⁴³ Por. WOMR 70, 68.

⁴⁴ Por. WOMR 69.

⁴⁵ WOMR 68a.

⁴⁶ Por. WOMR 68b.

⁴⁷ WOMR 49.

⁴⁸ Por. WOMR 49, 101, 102.

zyczną” w zgromadzeniu liturgicznym należą: chór, schola, kantor, organista i dyrygent chóru⁴⁹. Wszystkie te osoby są na służbie zgromadzenia; dlatego zasadniczym ich celem jest ożywianie i podtrzymywanie śpiewu ludu Bożego, a nie eliminowanie go. Schola i inne grupy śpiewaków są częścią zgromadzenia i w ramach niego wypełniają swą posługę; dlatego powinni zajmować odpowiednie miejsce w czasie celebracji, tak aby jedność ta była wyraźnie widoczna. Rolą organisty jest natomiast podtrzymywanie śpiewu zgromadzenia przez akompaniament organowy. Nie pełni on funkcji kantora, ani nie zastępuje zgromadzenia w wykonywaniu śpiewu liturgicznego. Do niego należy też, odpowiedni dobór tekstów pieśni, dostosowany do dni liturgicznych i celebrowanych misterii oraz ich części. Dlatego organista (oraz dyrygent chóru) oprócz wykształcenia muzycznego powinien mieć odpowiednie przygotowanie liturgiczne. Należałoby postulować, aby przeszedł on podobną formację do formacji akolity. Należy ponadto zaznaczyć, że wszystkie posługi spełniane poza prezbiterium mogą być powierzane także kobietom⁵⁰.

Wprowadzenie ogólne do Liturgii Godzin, w części poświęconej osobom odprawiającym tę Liturgię, wyraźnie zaznacza rolę wiernych świeckich. Są oni zapraszani do uczestnictwa przynajmniej w głównych Godzinach w swoich świątyniach parafialnych, albowiem „na niej zebrani w jedności serc i głosów, czynią widocznym Kościół sprawujący misterium Chrystusa”⁵¹. W kościołach parafialnych powinno się, przynajmniej w niedzielę, wspólnie celebrować Jutrznię i Nieszpory. Ponadto zachęca się wiernych świeckich, aby na swoich zebraniach oraz we wspólnotach Kościoła domowego pewne części Liturgii godzin wspólnie odmawiali. Przez tę modlitwę łączą się bowiem z całym Kościołem oraz przyczyniają się do zbawienia całego świata⁵². Wierni świeccy mogą więc wypełniać także posługę liturgicznej modlitwy Kościoła.

Posoborowe prawodawstwo liturgiczne przewiduje również, iż wierni świeccy będą mogli wykonywać posługę celebracji błogosławieństw, „na mocy wspólnego kapłaństwa, które otrzymują w sakramencie chrztu i bierzmowania, czy to dzięki własnym uprawnieniom (jako rodzice wobec dzieci), czy to wykonując posługę nadzwyczajną lub szczególne zadania w Kościele jako za-

⁴⁹ Por. WOMR 63, 64.

⁵⁰ Szerzej na temat posług liturgicznych zob. *Ceremoniał posług*, dz. cyt., 43-80.

⁵¹ WOLG 22. Por. *Katechizm*, 1175.

⁵² Por. WOLG 27.

konnicy albo katecheci..., na podstawie zarządzenia miejscowego ordynariusza, o ile znane jest ich należyte przygotowanie duszpasterskie i roztropność w wykonywaniu własnego zadania apostołskiego”⁵³. *Księga Błogosławieństw*, przystosowana, do zwyczajów diecezji polskich, przy każdym obrzędzie wyraźnie zaznacza, które z nich mogą być celebrowane przez wiernych świeckich.

Kodeks Prawa Kanonicznego, a za nim adhortacja *Christifideles laici*, dają bardzo szerokie uprawnienia, oczywiście w sytuacjach nadzwyczajnych, wiernym świeckim w ich posługiwaniu liturgicznym: „Tam, gdzie to doradza konieczność Kościoła, z braku szafarzy także świeccy, chociażby nie byli lektorami lub akolitami, mogą wykonywać pewne obowiązki w ich zastępstwie, mianowicie: posługę słowa, przewodniczyć modlitwom liturgicznym, udzielać chrztu, a także rozdzielać Komunię świętą, zgodnie z przepisami prawa”⁵⁴.

2. Posługi nieliturgiczne

Różnego rodzaju posługiwania wiernych świeckich, w Kościele i dla Kościoła, wynikają z otrzymanych od Boga charyzmatów oraz z łaski stanu: „mamy zaś według udzielonej nam łaski różne dary: bądź dar prorocstwa — [do stosowania] zgodnie z wiarą; bądź to urząd diakona — dla wykonywania czynności diakońskich; bądź urząd nauczyciela — dla wypełniania czynności nauczycielskich; bądź dar upominania — dla karcenia. Kto zajmuje się rozdawaniem, [niech to czyni] ze szczodroblivością; kto zaś jest przełożonym, [niech działa] z gorliwością; kto pełni uczynki miłosierdzia, [niech to czyni] ochoczo” (Rz 12, 6-8)⁵⁵. Poza posługiwaniem liturgicznym przed świeckimi otwierają się dwie zasadnicze dziedziny służby dotyczącej „przekazywania wiary i wewnątrz pasterskich struktur Kościoła”⁵⁶.

Posługiwanie w przekazywaniu wiary realizuje się przede wszystkim w rodzinie. Sobór Watykański II, a także nowy *Katechizm* i inne dokumenty Urzędu Nauczycielskiego, nazywają rodzinę „Kościołem domowym”⁵⁷, wskazując przez to, iż w rodzinie realizują się podstawowe funkcje zbawcze Kościoła, albo-

⁵³ *Wprowadzenie teologiczne i pastoralne. Obrzędy błogosławieństw*, Katowice 1994, 18.

⁵⁴ KPK, kan 230, § 3; *Christifideles laici*, 23.

⁵⁵ *Katechizm*, 2004.

⁵⁶ *Christifideles laici*, 23.

⁵⁷ Por. KK 11; *Katechizm* 1656, 2204; *Familiaris consortio*, 11.

wiem w niej „rodzice przy pomocy słowa i przykładu winni być dla dzieci swoich pierwszymi zwiastunami wiary i pielęgnować właściwe każdemu z nich powołanie” (KK 11)⁵⁸. Realizacja tego posługiwania rodzinnego wynika z kapłaństwa powszechnego, które zobowiązuje do życia dla innych i wypełnia się przez „przyjmowanie sakramentów, modlitwę i dziękczynienie, świadectwo świętego życia, zaparcia się siebie i czynną miłość” (KK 10). „Dom rodzinny jest więc pierwszą szkołą życia chrześcijańskiego i szkołą bogatszego człowieczeństwa. W nim dziecko uczy się wytrwałości i radości pracy, miłości braterskiej, wielkodusznego przebaczenia, nawet wielokrotnego, a zwłaszcza oddawania czci Bogu przez modlitwę i ofiarę swego życia”⁵⁹.

W pewnym sensie można więc mówić o liturgii Kościoła domowego. W ramach tej liturgii szczególną rolę należy przyznać modlitwie wspólnej w rodzinie, zwłaszcza codziennej modlitwie wieczornej (w miarę możliwości także porannej), kiedy to wspólnota rodzinna nie tylko wspólnie zanosi modlitwę do Boga, ale jej członkowie modlą się za siebie nawzajem. Modlitwa wstawiennicza jest przecież szczególnym sposobem realizacji kapłańskiej funkcji chrześcijanina. Ta modlitwa nie może jednak ograniczać się wyłącznie do spraw życia konkretnej rodziny, lecz powinna wychodzić naprzeciw doświadczeniom przeżywanym przez innych: sąsiadów, wspólnotę parafialną, narodową, oraz dotyczyć aktualnych problemów całego Kościoła i współczesnego świata, aby w ten sposób uczyć wrażliwości na potrzeby innych oraz odpowiedzialności za realizację dzieła zbawienia w wymiarze powszechnym⁶⁰. Niekiedy taka modlitwa rodzinna będzie nabierała bardziej uroczystego charakteru: z okazji przeżywania różnych wydarzeń roku liturgicznego (np. Wigilia Bożego Narodzenia, święta Wielkanocne, święta Maryjne) oraz z okazji ważnych wydarzeń życia rodzinnego (chrzest, pierwsza Komunia św., pogrzeb itp.). Do posługiwania liturgicznego w domowym Kościele należy również wspólna lektura Pisma świętego. Przez nią Jezus Chrystus staje się pierwszym „Wychowawcą” członków tej podstawowej wspólnoty eklezjalnej.

Przez to wzajemne posługiwanie „liturgiczne” w rodzinie realizuje się i pogłębia „komunia osób”, która jest „znakiem i obrazem Komunii Ojca i Syna w Duchu Świętym” Dlatego każdy domowy Kościół jest wezwany do „uczestnictwa w modlitwie i ofierze Chrystusa” Codzienna bowiem „modlitwa i czytanie

⁵⁸ Por. *Katechizm*, 2225, 2226.

⁵⁹ *Katechizm*, 1657.

⁶⁰ Por. *Katechizm*, 2685, 2831 nn.

słowa Bożego” umacniają w nim miłość. „Rodzina chrześcijańska powołana jest do ewangelizacji i misji”⁶¹. Ta ewangelizacja wypełnia się przede wszystkim przez świadectwo autentycznego życia chrześcijańskiego, a to z kolei wymaga ducha ofiarnego, życia dla innych oraz niejednokrotnie rezygnacji z własnych planów, upodobań, pragnień. Duch ofiarny, jako realizacja kapłaństwa powszechnego, wyraża się we wzajemnym przebaczeniu, szacunku, wierności i bezinteresownej służbie. Wychowanie do ofiary wymaga „nauczenia się wyrzeczenia, zdrowego osądu, panowania nad sobą, które są podstawą wszelkiej prawdziwej wolności”⁶².

Posługiwanie wierze realizują wierni świeccy poprzez udział w funkcji nauczycielskiej Kościoła, każdy z nich zgodnie z miejscem, jakie zajmuje we wspólnocie eklezjalnej, oraz z otrzymanymi charyzmatami. Wszyscy członkowie Ludu Bożego są zobowiązani do głoszenia prawdy. To głoszenie dokonuje się na różnych płaszczyznach. Podstawową formą głoszenia prawdy ewangelicznej, dostępną dla wszystkich, jest świadectwo życia i wzorowe życie chrześcijańskie, a także przyjmowanie oraz wprowadzanie w życie nauki głoszonej przez Kościół. Głosząc prawdy ewangeliczne, wierni — przez swe codzienne życie — stają się uczestnikami kształtowania powszechnego zmysłu wiary Kościoła⁶³.

Uczestnictwo świeckich w funkcji przepowiadania może też nabrać charakteru bardzo ścisłej współpracy z Urzędem Nauczycielskim Kościoła⁶⁴ i faktycznie tak się dzieje w coraz szerszym zakresie. Świeccy otrzymują misję kanoniczną do nauczania religii w szkołach, biorą udział w pracach synodalnych różnych szczebli, współdziałają z hierarchią kościelną w dziele ewangelizacji i reewangelizacji poprzez uczestnictwo w różnych ruchach o charakterze apostołskim. Są bardzo często współpracownikami duszpasterzy w formacji różnych grup eklezjalnych oraz współdziałają w głoszeniu rekolekcji parafialnych⁶⁵, jak np. rekolekcji

⁶¹ *Katechizm*, 2205.

⁶² *Katechizm*, 2223.

⁶³ Por. J. Dyduch, *Obowiązki i prawa wiernych świeckich w prawodawstwie soborowym*, Kraków 1985, 121.

⁶⁴ „Wierni świeccy na mocy chrztu i bierzmowania są świadkami ewangelicznego orędzia przez słowo i przykład życia chrześcijańskiego. Mogą też być powoływani na współpracowników biskupa i prezbitera w wykonywaniu posługi słowa”. KPK, kan. 759.

⁶⁵ „Świeckich można dopuścić do przepowiadania w kościele lub kaplicy, jeśli w określonych okolicznościach domaga się tego konieczność albo gdy to w szczególnych wypadkach zalecażytek”. KPK, kan. 766.

ewangelizacyjnych. Wreszcie świeccy mogą pełnić posługę wobec prawdy poprzez różnego rodzaju formy nauczania akademickiego, w tym również teologii, oraz działalność wydawniczą ⁶⁶.

Sobór Watykański II przyznał wiernym świeckim pewną rolę w realizacji zadań „wewnątrz pasterskich struktur Kościoła” *Dekret o apostołstwie świeckich* przewiduje powstanie różnego rodzaju rad, „które przy odpowiedniej współpracy kleru diecezjalnego, zakonnego i świeckich wspierałyby działalność apostołską Kościoła zarówno w dziedzinie ewangelizacji i uświęcania, jak i na polu dobroczynności i pracy społecznej oraz innych” (DA 26). Tego typu rady mogą powstawać na wszystkich szczeblach organizacyjnych Kościoła. Posługiwanie świeckich w realizacji zadań pasterskich Kościoła ogarnia praktycznie wszystkie dziedziny jego życia. Zasiadają oni także w Radach, które stanowią organa Stolicy Apostolskiej ⁶⁷. Mogą być również powoływani przez Konferencje Episkopatu do pracy w różnych komisjach biskupich, komisjach synodalnych, diecezjalnych. Mogą wreszcie otrzymywać różne funkcje we władzy sędowniczej Kościoła. Wierni świeccy są także w pełni kompetentni do administracji dóbr kościelnych ⁶⁸.

Ściśle do laikatu należy posługiwanie społeczno-polityczne. Ludzie świeccy nie mogą bowiem wymawiać się od służby „osobie i społeczeństwu”, a więc temu wszystkiemu, co służy wspólnemu dobru. „Prawo i obowiązek uczestniczenia w polityce dotyczy wszystkich i każdego; formy tego udziału, płaszczyzny, na jakich on się dokonuje, zadania i odpowiedzialność mogą być bardzo różne i wzajemnie się uzupełniać”. Celem działalności politycznej chrześcijan jest „dążenie do wspólnego dobra jako dobra wszystkich ludzi i całego człowieka” oraz obrona i promocja sprawiedliwości ⁶⁹. Angażując się w duchu służby, wierni świeccy powinni dbać o to, aby ich działanie polityczne było „jawne” i „czyste”. Zadaniem ich bowiem jest dawanie świadectwa takim

⁶⁶ „Do głoszenia nauki chrześcijańskiej należy stosować różne dostępne środki, zwłaszcza przepowiadanie i nauczanie katechetyczne, które zajmują zawsze naczelną rolę; następnie przedstawianie nauki w szkołach, w akademiach, na konferencjach i różnego rodzaju zebraniach; upowszechnianie jej przez publiczne deklaracje, dokonywane przez kompetentną władzę z okazji pewnych wydarzeń, nadto przez słowo drukowane oraz inne środki społecznego przekazu”. KPK, kan. 761.

⁶⁷ Np, w Papieskiej Radzie Świeckich, w Papieskiej Radzie do Spraw Rodziny, w Komisji *Iustitia et Pax*, w Papieskiej Radzie Środków Społecznego Przekazu, itp.

⁶⁸ Por. J. Dyduch, dz. cyt., 162; E. Weron, *Laikat i apostołstwo*, Paris 1973, 46-47.

⁶⁹ *Christifideles laici*, 42.

wartościom ludzkim i ewangelicznym, jak: „wolność, sprawiedliwość, solidarność, wierne i bezinteresowne słuźenie sprawie wspólnego dobra, prosty styl źycia, preferencyjna opcja na rzecz ubogich i najmniejszych”⁷⁰. Posługiwanie polityczne jest jednocześnie słuźbą na rzecz pokoju.

Mając na uwadze właściwie pojętą autonomię rzeczywistości ziemskich⁷¹, zasadniczym zadaniem świeckich chrześcijan będzie słuźba gospodarczo-społeczna. W posługiwaniu tym winni oni kierować się katolicką nauką społeczną. Adhortacja *Christifideles laici* wymienia najbardziej podstawowe punkty tejże nauki, do których zalicza: powszechne przeznaczenie dóbr, własność prywatną oraz pracę ludzką, która „jest najbardziej powszechnym i bezpośrednim narzędziem rozwoju gospodarczego — a zarazem prawem i powinnością każdego człowieka”⁷². Z tych zasad oraz z poszanowania godności osoby ludzkiej wynika zaangażowanie się laikatu w rozwiązywanie współczesnych problemów gospodarczych: bezrobocia, wszelkich niesprawiedliwości wynikających z niewłaściwej organizacji pracy, troska o właściwy system handlowy, finansowy i wymiany technologicznej oraz zabieganie o „podmiotowość i prawa” pracowników. W tym posługiwaniu gospodarczo-społecznym należy też brać pod uwagę problemy „ekologiczne”, które wynikają z najgłębszego zamysłu Boga-Stwórcy. Bóg uczynił bowiem, człowieka odpowiedzialnym za powierzony mu świat⁷³.

Inną formą odpowiedzialności świeckich za współczesne oblicze świata jest ewangelizacja kultury. Zadaniem laikatu będzie więc przepojenie duchem chrześcijańskim wszelkich przejawów działalności ludzkiej. Wierni świeccy, w duchu słuźby, powinni być obecni w najważniejszych miejscach tworzenia kultury: w szkołach, uniwersytetach, ośrodkach badań naukowych, środowiskach twórczości artystycznej i humanistycznej refleksji, w środkach społecznego przekazu⁷⁴.

Można by mówić o innych jeszcze formach posługiwania świeckich, jak choćby o słuźbie charytatywnej, o posłudze wzajemnego przebaczenia i miłości, posłudze modlitwy, itd. Możliwości posługiwania laikatu są bowiem ogromne i szerokie. Trzeba jednak przy tym pamiętać, iż wszelka słuźba jest zakorzeniona w słuźbie samego Chrystusa, który „nie przyszedł po to, aby Mu słuźono, lecz żeby słuźać” (Mk 19, 54).

70 Tamże.

72 Nr 43.

71 Por. KDK, 76.

73 Por. tamże.

74 Por. *Christifideles laici*, 44.